

שמעתא עמיקתא

גליון תכ"ה | תש"פ | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות בשעת מגיפה (א) גליון מיוחד עקב התפשטות נגיף הקורונה

נגיף הקורונה וסכנתו

התפשטות נגיף הקורונה וסכנתו

נגיף הקורונה (COVID-19) המתפרץ בימים אלו בעולם, מדבק בני"א ששהים בקרבת מקום או באים במגע עם נושא נגיף זה. לפי מקורות שונים לעת עתה רוב האנשים הנדבקים (כ-80%) אין להם צורך בטיפול רפואי וברוב המקרים מדובר במחלה קלה. עד 20% מהחולים המאובחנים מפתחים סיבוכים ושיעור התמותה (רייל) הינו כ-4% - 2% מהחולים. לפי הנראה המחלה קשה יותר בקרב מבוגרים ואנשים הסובלים מפגיעה במערכת החיסון וממחלות כרוניות דוגמת סכרת או מחלת לב. שיעור התמותה אצל מבוגרים מגיל ששים הוא כ-8% ומגיל שבעים הוא כ-15%. ואצל הסובלים בעיות רפואיות שונות הוא בין 11% - 6%.^[עייף מקורות שונים]

סימפטומי המחלה הם, חום, בעיות נשימתיות, שיעול וכו'. ועל כן מהנחיות הרשויות שהמרגיש סימפטומים אלו עליו להיכנס לבידוד בית ומניעת מגע עם בני המשפחה. למדוד חום פעמיים ביום ולהודיע לגורמים ע"מ להיבדק אם אכן נושא את הנגיף.

הוראות השלטונות למניעת ההתפשטות

בעולם מחייבים את החולים להיות בבידוד עד שיתרפאו, וכן את אלו שהיו בקרבתם כמו כן הנושאים את הנגיף אפילו אם חשים בטוב, או מי שיש להם סימפטומים המצביעים לנגיף, חייבים להיות בבידוד באופן מידי למשך שבועיים למנוע הדבקות. ובמידה שמתברר שאכן הינם חולים, הרשויות באר"י ממנים אחראים לאתר את אלו שהיו בקרבת החולה ע"מ להודיע להם שיכנסו לבידוד באופן מידי. אע"פ שאין בכח הוראות אלו למנוע התפשטות מוחלטת, מ"מ הדבר מציל חיים כי ע"י מניעת התפשטות מהירה, ניתן לתת לחולים טיפול תומך מילטבי.^[עייף מקורות שונים]

המלצות למניעת ההתפשטות

מלבד ההוראות שהרשויות מחייבות, יש הנחיות והמלצות ע"מ למנוע התפשטות הנגיף, כגון לשמור על היגיינה, לבישת כפפות ומסכות פנים, לשמור כל מרחק בין אנשים, לא להתאסף מעל כעשר איש (יש מהוראות העלויות להיות חיוב, כל מדינה לפי מה שהיא). לאוכלוסיות בסיכון, קשישים, אנשים עם מחלות כרוניות קשות בכל גיל, מחלות של דרכי הנשימה, חולים במחלות ממאירות ומחלות עם פגיעה במערכת החיסון וכדו', יש להקפיד ולהימנע ככל הניתן לצאת מהבית ומאירוח אנשים בבית.

חובה להישמר בשעת סכנה

איסור להכנס במצב של סכנה

חמירא סכנתא מאיסורא. (והלוי וי).^[1] ועל כן יש לזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה, ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור, ואסור לסמוך על הנס או לסכן נפשו וכל כיוצא בזה.^[2] [רמ"א (יו"ד סי' קטז סעי' ה) וש"ע (ח"ו"מ סי' תכז). ועי' בנב"י (יו"ד תנ" סעי' ז) דמ"מ לצורך פירוש שרי לסכן עצמו כי התורה התירה זאת (ומשמע מדבריו דאפי' סכנה גדולה), עיי"ש. והביאו האב"ז (או"ח סי' תכז אות יא). וכ"כ הקרן אורה (מ"ק יד. ד"ה שוב). ועי' באג"מ (ח"ו"מ ח"א סי' קד) שכתב שמותר להתפרנס אף כשש חשש סכנה באופן רחוק. ועי' במ"א (רס"י קד) שמבאר שאסור להסתכן לצורך מצוה, והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא בגליון פ"ח. ועי' עוד במעיל צדקה (סי' כו ד"ה נחזור) הדיכן שאדם רשאי ללכת ולא חיישין משום איסור להכנס לסכנה פעמים שאף את בניו מותר לקחת עמו (ושם מייירי לענין עלות לאר"י), עיי"ש.]

מהתורה או מדרבנן

איסור זה הוא מה"ת משום (דברים פי"ד פס' ט) "ונשמרתם מאד לנפשותיכם".^[3] [עיי' ברכות (לב):. ובט"ז (או"ח סי' ס"ק א) מבואר שהוא מה"ת. וכן הוא בזה הרקיע (מצוה ק"ח) וברשב"ש (רס"א א"ד"ה הצעיר). ומכל מקום במקום שיש רק חשש סכנה יש בזה איסור מדרבנן. [אג"מ (ח"ו"מ ח"ב סי' עו). ועיי' בדרכי"ט (סי' קטז ס"ק טז). והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ק"ח].

גדר סכנה

כל דבר שהעולם נוהגים לעשות כן ולא לחוש משום סכנה, מותר לאדם לעשות כן דשומר פתאים ה', ומה שקצרה יד האדם לדעת ולזהר ממנו הקב"ה שומר עליו. אולם דבר שהעולם חוששין לו משום סכנה הרי הוא בגדר סכנה. [הגרשו"א זצ"ל (ש"ש"כ פ"ב הגה ב). ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ק"ח].

דינים מיוחדים בשעת מגיפה

איסור לסכן עצמו בשעת מגיפה

מי שעלול להסתכן מחמת מגיפה וכדו', עובר על "ונשמרתם" כמבואר לעיל. ומ"מ במצב שיש בו חשש רחוק של סכנה, אין בו משום "ונשמרתם", ועיי' מותר לטוס למקום שהחשש הדבקות קיים באחוזים נמוכים אע"פ שהם גבוהים מאשר ממקום מוצאו. והכל לפי הענין.^[4] [נאפי' באופן שמוטר לחלל שבת ע"מ להצילו, מ"מ ע"פ הדין מותר לו להכנס למצב זה וכמו שבארנו להלן. ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ש"ג].

איסור לפסח אחרים

אם מסכן אחרים כגון שעלול להדביק אחרים, עובר אף על "לא תשים דמים", כי נטווינו במצוה זו להסיר כל מכשול העלול להביא אחרים לידי סכנה. [רמב"ם (רוצח פי"א ה"ד). וי"ל שגם עובר על ערך איסורים כמו שבארנו בס"ד בשמעתא עמיקתא גליונות תמי' ותמי"ח].

להכנס לבידוד בזמן מגיפה

אמרו חז"ל שאם יש דבר בעיר "כנס רגליך", כלומר הסתגר בביתך ואל תצא לחוץ. ואם יש רעב בעיר "פזר רגליך", כלומר אל תפס מזון. [ביק (ס): ובה"ל (סי' תקד ד"ה דבמקום חולין). ואם יש צורך לצאת ע"פ ילכש מסיכה שביב לחוטמו ופי'. [עיי' בה"ל (שם) בשם פתחי עולם (שם) ס"ק ז' לענין מחלת החלרע"א, עיי"ש. ועיי' מ"ש"כ בזה בס"ד בגליונות תכ"ג ותמ"ח].

למנוע התכנסויות

יש למנוע מהתכנסויות גדולות אף בתפלה בצבור וכדו'. [עיי' באגרות הרע"א (סי' עא) שכן הנהיג בזמנו שלא יהיו בבהכ"מ יותר מטי"ו איש, ואף כתי' שיש מקום למנות שוטר שיעמוד על פתח בית הכנסת ע"מ לעקוף על שמירת ההוראה]. והכל לפי הוראות השלטונות בכל מקום ומקום וכמו שנבאר להלן.

חובה להימלט ממקום מגיפה

אם יש מגיפה בעיר (ר"ל), אם ניתן, יש לברוח משם, ויש לצאת בתחילת הדבר ולא בסופו. [מהרי"ל (סי' ג), רמ"א (יו"ד סי' קטז סעי' ה), דלא כמו אלו שדקדקו מזה שלא אמרו בבב"ק שם לענין מגיפה לצאת לעיר אחרת כמו שאמרו שם לענין רעב, שבדבר לא אומרים שיצא לעיר אחרת. ועיי' במהר"ם פאדוה (סי' פו).] ויש בזה אפי' חיוב. [יש"ש (ביק פי"ו סי' כז)]. אלא שחיוב זה הוא אם אין בידו להיות בביתו ע"מ להינצל מהמצב של סכנה, אבל אם בידו לעשות כן י"א שאין חיוב לברוח והוא רק עצה טובה. [זרע אמת (יו"ד ח"ב סי' לב ד"ה הרי נר)]. ובזמננו שהמגיפה התפשטה בהרבה מקומות בעולם אין כ"כ אפשרות לברוח ואדרבה לפי החשש הדבקות ע"י טיסות למקום למקום הוא גבוה, ולמעשה הכל לפי המקום, הזמן וסוג המגיפה. [ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון תמ"ג].

חובה להישמע להוראות ע"מ למנוע הדבקות

חובה להישמע להוראות השלטונות ע"מ למנוע התפשטות של נגיף, כי אסור לסכן את עצמו ואחרים. וכל או"ח מחויב לנהוג לפי הוראות המדינה שנמצא בה. וכבר גדולי עולם בשעתם שיתפו פעולה עם הרשויות והפליגו בהזהרות ע"מ לעצור מגפות שפרצו בזמניהם. [טעם החובה היא כי הוראותיהם מבוססות ע"י רופאים וכבר מבואר בסיומן תרי"ח דרופא אפי' עכו"ם נאמן במקום שחש סכנה. ואע"פ שיש מדינות שמקילות יותר בכללים אלו, מחויב לעשות כהוראות המקום שנמצא שם כי יש בזה משום תקנת המדינה כמבואר בסמוך. ועוד י"ל דלפעמים הוי בכלל ספק סכנה ולחומרא. ועוד טעם לחיוב זה הוא ע"י החת"ס (ח"ו"מ סי' מד) שכתו' שתקנות שנעשו ע"י שלטון לטובת הציבור למנוע אסונות ואם לא נעשו על ידם היה חיוב עליו לעשות כזה, אסור לעבור עליהם, ואין לזה שייכות לד"ד. וכן הוא בשבט הלוי (ח"י סי' רצא) ובפתח"ש (ח"י ע"מ יד). וכן הורו גדולי הפוסקים שלסי"א עקב התפשטות נגיף הקורונה. ועיי' באגרות הרע"א (סי' עא) ששייתף פעולה עם הרשויות ע"מ למנוע המגיפה. ועיי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון תמ"ג].

קביעת תענית

מתקנים תענית צבור בשעה שהתפשטה מגיפה. [ש"ע (סי' תקעו סעי' ב). ומ"מ עיי"ש שמגיפה פירושו שמת עכ"פ א' וחמש מאות איש מהדרים בעיר. ובס"ד במגיפת הקורונה עכ"פ במקומותינו רחוק מזה, ועיקר ההוראות הם כדי למנוע ההתפשטות. ועיי' בדברי מלכ"אל (ח"ב סי' צ ד"ה ועיקר) מ"ש"כ בזה. ועיי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון תכ"ג]. ומ"מ בזה"ז אין מתקנים ת"צ כלל בשעה שהתפשטה מגיפה כי חששו שישתכנו בעת המגיפה מחמת חולשה הנגרמת מחוסר אכילה ושתיה. [מ"א (ס"ק ב) כי מנוסה הוא דכשאינו אוכל ושותה קולט ח"ו שינוי האויר. וכן פסקו הערוה"ש (אות ט) והמ"ב (ס"ק ב). וכן הביא הברכ"י (אות ד) ושכן אמרו בשם האר"י ז"ל. ומלשון המ"א שכתו' שהאידיא אין מתענים כלל, וכן מסתימת הברכ"י משמע שאף באופן שלא ידוע שיש חשש סכנה מ"מ נהגו שלא לצום משום שמצינו בזה חשש סכנה].

לצום בשאר תעניות כשיש מגיפה

אע"פ שלא קובעים תענית מחמת דבר משום חשש סכנה, בצומות אחרים כגון תענית אסתר וכדו', אם לפי הרופאים אין מניעה כלל לצום כי אין הדבר מעלה חשש ההדבקות בנגיף, נראה שאין לפטור מהצום. והכל לפי הענין. [כי אין זה דומה להא דלעיל שיי"ל שחששו לתקן צום בעיתות אלו שלא יבואו לידי סכנה משא"כ צום שחיובו מטעם אחר. וכן נראה מהב"ל (סי' תקדנ"ש)].

פרישות

אע"פ ש"י"א שיש חובת פרישה בשעת צרה [רמ"א (סי' רמ סעי' יב)], מ"מ בשעת מגיפה אין חובה, עכ"פ אם לא התפשטה ממש. [עיי' בא"י (שם אות כ) בשם שכנח"ג (הגה"ט אות ד) שגוזרים תענית דוקא על צרות דומיא דרעב כגון על הירוק ועל השדפון והמונות, אבל בשאר צרות כגון דבר וחרב בר מינן וכיוצ"ב מותר. ועיי"ש שהביא שיש חולקים, אולם משמע מדבריו דס"ל שכן העיקר להלכה. והשע"צ (סי' תקעד אות ח) הביא דברי השכנח"ג, אולם משמע שם דלא ס"ל ממש כדבריו, ומי"מ עיי"ש ד"ל דתעניות אלו בלא"ה י"ל שאינם אלא מנהג סחידות. ועיי"ש בצי"א (חיי"ג סי' כא) שהאריך בזה וכתו' לענין שעת מלחמה שאין לאסור. ולפי"ז יש מקום להקל בזה עכ"פ כל שלא התפשטה מגיפה ממש (ומבואר לעיל שמגיפה ממש היינו א' מת"ק מת ר"ל) בפרט שלפעמים יכול הדבר לגרום למכשול. וכתבנו עוד מזה בס"ד בקונטרס קדושת הבית ואכמ"ל].

אבילות על קרובים בימי מגיפה

בעת הדבר שיש מקומות שנהגו שלא מתאבלים, כי יש לחשוש שמחמת פחד "ביעותא" יבאו לידי סכנה. והכל לפי הענין. [מהרי"ל (סי' מא) והביאו הרמ"א (יו"ד סי' שעד סעי' יא) וכתב שקצת נהגו כן. ובכסא אלהו (סי' שצא סעי' ד) כתי' שלא נהגו כן. אולם הערוה"ש (אות ט) הביאו וכתו' שבדאי אם יש חשש פחד בזה הוי כפקי"ו וכן י"ל דכל חולה אף שאבי"ס אם האבילות יגרום תוספת חולי אין לו להתאבל. ועיי' להלן בשם היש"ש והדברי שאול]. וי"א שאף אם חלו הרבה בני"א אף אם לא מתו מורה הדבר על שינוי האויר וקלקולו ולא מתאבלים. [דברי מלכ"אל (ח"ב סי' צ)]. ומי"מ אף אלו שנהגו כן אם עבר הדבר תוך שלשים יום צריך להתאבל. [פת"ש (סי' שצו ס"ק ג) בשם חת"ס (סי' שמב). ועיי"ש בדברי מלכ"אל בשם היש"ש (ביק פי"ו סי' כז) שטעם מנהג זה הוא משום סכנה מחמת הצער והדאגה. וכן הוא בערוה"ש הנ"ל והעירונו שבדברי שאול (יו"ד שם) כתי' שהוא כי אבילות אינו אלא במקום שיש מנחמים, וכיון שבימי המגיפה כל א' מסתגר הרי שאין מנחמים ולפיכך אין אבילות נוהגת].

ריבוי תפילות ונתינת צדקה לעצירת מגיפה

בשעת מגיפה מרבים בתפלות, באמירת הקסורת ובצדקה וגוזרין תענית בפידין ומחלקין אותו לעניים. [ערוה"ש (סי' תקעו אות ט) ע"פ הוזהר (בראשית דף ק). ועיי' באגרות רע"א (שם) בענין איזה תפלות לומר].

להימנע מחזרת שם המגיפה

י"א שיש להימנע שם המגפה בשעתה ואף לאחר שהיא חלפה. [עיי' בבי יהודיע (נדרים מא): שהביא ע"פ דברי הש"ס בנדרים שאין להזכיר שם של מחלה, וכתי' לבאר כי על כל מין חולי יש ממונה בפני"ע ואלו הממונים על חולי זה מידתה להתעלל בשומעם שם החולי הזה בפי בני"א, שאז יכבידו החולי על כל אותם בני"א שהם חולים בו. ובטעמי מהנהגים (עמ' ילכש מסיכה שביב לחוטמו ופי'. [עיי' בה"ל (שם) בשם פתחי עולם (שם) המגיפה, אפי' אחר המגיפה].

לבעצ בדיקת קורונה בער״ש שבת

מותר לבעצ בדיקת קורונה בער״ש שבת, שיש יהודים שיתנו תשובות הבדיקה בשבת, כי עסקים הם הצלה מפני חשש פקו״ל. [עניי בשי״ע (סי רמח סעי ז) שבמבואר שמוטר לגורם מער״ש היתר דפקו״י בשבת אם עושה כן לצורך מצוה. וא״כ היא בענינו דאיכא משום צורך מצוה כי עד קבלת התוצאות צריך להיות בבירור כיצור הממנה להתפלל בצבור, לימוד בצוותא ועוד. ואף יצטרך להתבטל מפרנסתו ולצורך פרנסה י״א החשיב דבר מצוה כמבואר בפוסקים שם. אף לדעת המ״ב (פתיחה סי רמח וסי כז) שבאופן שובדא יצטרך לחלל את השבת אם מקלינין, מ״מ הכא אינו אלא ספק כי יתכן שהתוצאות יהיו עוד לפני שבת או במוצאי. ואע״פ שאם יסאר בבירור כמה מינים לא צריך להיבדק, מ״מ רשאי להיבדק, כי אינו מחויב להסאר בבירור ע״מ למנוע הבדיקה כי עושה בחינה כב״ל. ובר מן ז׳ יש להתיר בני״ד כי באיחור הבדיקה יש משום חשש פקו״ל, כי במידה שיתברר שהנבדק חולה יש לשלוח לבידוד כל אלו שהיו בסביבתו ע״מ למנוע הדבקות. ומה״ט נרא׳ שבדיעבד אם באו לביתו ולבדוק בשבת, יבדק, ואין בזה משום חילול שבת והכל לפי הענין. ועיי בשמעתא עמיקתא גליונות קול״ב, שאו לר״נ. ועיי עוד בכל זה בגליון תמ״ח].

יציאה לרה״ר עם מסיכה בפנים

החובש מסיכה על פניו ע״מ למנוע הדבקות ומחמת זה מקפיד שלא להסירה מעל פניו ברשות הרבים, רשאי לצאת בה בשבת במקום שאין עירוב, ומ״מ יזהר שלא לטלטל. ועיי בשי״ע (שם סעי נא) שמוטר לצאת במצוננת שתולים בצואר למי שיש לו מכה בידו או בורעו, וכן בסמרטוט הכרוכים על היד או על האצבע שיש בה מכה, ע״כ. ובאר המ״ב (סי״ק קפ) שכל אלו אינם נחשבים להם משאוי אלא הם בתכשית להם, ע״כ. ועיי שם בבי״ב (סי״ק קפ) ובהל״ל שסתמיט השי״ע שאף אם לא יצא בהם מבע״י שרי. ועיי בשי״ע (סי רמח סעי כז) שאשה יוצאת באבן תקומה (אבן דוונה שכשהיא על אשה לא תפיל), ובמשקל ששקלו כנגדו שלא תפיל, ואפי לא נתעברו עדיין. מבואר שדבר שבה לשמש את האדם אע״פ שאין רפואה בעצם הדבר אלא הם בתכשית להם, ע״כ. ועיי שם בבי״ב (סי״ק קפ) ובהל״ל שסתמיט השי״ע שאף אם לא יצא בהם מבע״י שרי. אלא דבר שאדם עונד אותו על גופו ומשמשו. וכ״כ השי״ע (פ״ח אות יא). ולפ״ז ח״ה בני״ד נדיתן לצורך מניעת הדבקות שאין בו משום הוצאה. בפרט באופן שיש משום חימום הפנים כמבואר להלן. וכן פסק הגר״ח״ק שליט״א עקב התפשטות נגיף הקורונה. ועיי בשמעתא עמיקתא גליונות שע״ג ותמ״ח].

יציאה לרה״ר עם כפפות מגומי

החובש כפפות על ידי למנוע הדבקות ומחמת זה מקפיד שלא להסירה ברשות הרבים, רשאי לצאת בהם בשבת במקום שאין עירוב, ומ״מ יזהר שלא לטלטל בידיו. [עיי בשי״ע (סי שא סעי לו) ובבי״ב (סי״ק קלט וקמא) שמוטר ללבוש כפפות בשבת (ואף נהגו להתיר בזה) והטעם שהם מלבוש גמור שעשוי להגן מפני הקור, אלא רשאי לחוש למחמרים כי לפעמים צריך למשמש בידיו להסיר ממנו כנה או פרוטע השקוּצוּת והישישין שמא ישכח ואתן לאלוהי ד״א ברי״ה, ע״כ. ונר׳ בני״ד להתיר לכו״פ לא במני אלא חמם את גופו דשרי לדעה ראשונה, (ועיי עוד באג״מ או״ח ח״א סי ק״ח-ק״י) וגם לדעה השנייה י״ל דכיון שלובש אותם ע״מ לא להבדק אין לחוש שיוציאם, אלא אף אם נימא שלא משתמש לחמם הגוף י״ל כיון שעושה כן ע״מ לא להדבק במחלה לא חשיב משאוי וכמו שביארנו בהגה דלעיל. וכן שמענו מגדולי הפוסקים שליט״א. ועיי בשמעתא עמיקתא גליון שע״ג].

הרטיבת כפפות גומי

מותר להרטיב כפפות גומי או פלאסטיק אף בשעת הדחה כלים וכדו׳. [ששי״כ (פ״ב אות יד ופ״ד אות טו). וכן הוא באחרות שבת (פ״ג אות ו)]. אבל אסור לרוחצן ככוונה לכבסן. [ארח״ש (שם)].

שימוש בגיל לחיטוי ידים

מותר להשתמש בגיל המיוחד לחיטוי ידים העשוי כנוזל הנספג בגוף ללא צורך במים כי בחומר זה אין חשש משום ממרח. [ששי״כ (פ״מ אות יד)].

להתרחץ בהמים לאחר טבילה מוציא

עקב המצב מומלץ להתרחץ היטב לאחר טבילה ע״מ למנוע הדבקות, וע״כ במקום בטבילה מצוה יש להתיר להתרחץ אחר הטבילה, ואם יש צורך בזה יש להתיר אף במים חמים והחומר מער״ש או בשבת בהיתר. ויש להזהר מסחיסית השעיר. [דלא גרע ממשיכ׳ בחי הרע״א (סי רמח סעי ז) שיש להקפיד שיש (שכן שמוטע ראשי בשבת לרחוץ כל גופו במים שהוחמו מער״ש. וכן פסק בהל״ל רס״י שכן). ועיי באור לציון (ח״ג רפכ״א) שחדר אמבטיה שבבית אינו בכלל מרחץ ולא שייך לגבוי גזירת הבטלים. וא״כ שיעשה משום חשש הדבקות יש להקפיד במקום הצורך בפרט בטבילה מצוה שיש חשש שימנעו מטובל מחמת זה].

מדידת חום

מותר למדוד חום בשבת באמצעות מד חום כספית. [עיי בשי״ע (סי שו סעי ז) ובבי״ב (סי״ק לו). וכן דעת הגר״ש״א זצ״ל (ששי״כ פ״מ בהג ה)]. אולם אם להשתמש לצורך זה במד חום חשמלי או דיגיטלי. וכן אין להשתמש במד חום שמכח חום הגוף מופיעות עליו אותיות או מספרים, מחשש מלאכת כותב. וכן בהערה. [אורחות שבת (ח״ב פ״כ אות קסו). ומ״מ אם אין בידו להשיג מד חום רגיל וצריך לדעת תמות החום ע״מ לטפל בחולה, נראה שמוטר להשתמש בו, כי אינו אלא כתב שאינו מתקיים שלא כדרך כתיבה כמו שבארנו בגליון ת״ד בבחי״ח חשיב מלאכה כלאח״י ודיליקו ע״י עכו״ם או קטן ואם א״א ימנע בעצמו בשינוי. אולם באופן שהאותיות נכרות כרב לפני השינוי, אלא שהם מתחזקות ומגיש על האדם, ולאחר זמן חוזרות למצבם הראשון, מותר להשתמש במד חום בשבת. וכמו כן מותר להשתמש בגלאי חום שעל יד שינוי בדרגת החום משנתה בו הצבע. [ששי״כ (פ״מ אות ג)]. ובמידה שיש חשש על פניו לנהוג ע״י ההתחיות.

מדידת חום בכניסתו למקום ציבורי

לא מנת למנוע התפשטות נגיף הקורונה בהרבה מקומות חלה חובה למדוד חום הגוף באמצעי שאינו פולטני לפני כניסה לקומות ציבוריות כמות בתי חולים. א׳ אם הבדיקה מתבצעת עם מד חום חשמלי ע״י ישראל, אין להכנס לבה״ח א״כ סיבת הביקור הינה לצורך טיפול בחולה שאין בו סכנה. ומ״מ אף באופן זה לכתחלה יש להעדיף להכנס דרך כניסה שיש בה שומר עכו״ם, ואם אין שומר עכו״ם עדיף להכנס דרך כניסה שיש בה מצלמה תרמי כמבואר בסמוך. ב׳ אם הבדיקה מתבצעת ע״י עכו״ם מותר להכנס במקום צורך. [הטעם להתיר באופנים אלו כי הבדיקה היא לצורך מניעת חשש סכ״י. ובשמעתא עמיקתא גליונות תמ״ג אבן כד׳. אמאי ישראל לא מ״מ מחויב להמנע מלבוש לבקר ע״מ למנוע מלאכה אע״פ שהיא מתייה מחמת חשש נפשות, עיישו באורך עוד פרטים בזה]. ג׳ אם הבדיקה מתבצעת ע״י מצלמה תרמית אין להכנס לבה״ח אלא כשיש צורך גדול. [כמו שהתירו הפוסקים לעבור דרך גלאי מתכות בשבת ע״י בחשב האפוד (ח״ג סי פג), וכן דעת הגר״ש״א זצ״ל (אחרות שבת פכ״ו הגה מד ואשרי האיש ח״ב פ״ט אותיות לח ומא). והארכנו בה בסי״ד בשמעתא עמיקתא גליון תמ״ג].

שייית בכפפים בחימר חיטוי

אף שאסור לשרות כפפים בתוך מים בשבת, מותר לשרות את הכפפים של חולים במחלה מדבקת בחומרי חיטוי כדי למנוע הדבקות, אבל לא יעשה אחרי שריית הכפפים כל פעולת כיבוס נוספת. [ששי״כ (פ״מ אות ה)].

אמירת תהילים עקב המצב

אין צועקים ולא מבריעין בשבת על שום צרה חוץ מצרת המזונות שצועקים עליה בשבת באמירת עננו בתפלה. [שו״ע (סי רפח סעי ט וסי תקעו סעי י) ומ״ב (שם). ועיישו במ״ב שמפני צרת מזונות אין מתעניין בחול. ומ״מ כתי״ה (שם) שצרת המזונות הינה כשהולך דברים של סחורה שרוב חיי אנשי אותה חיה בחול. ונתעטע המושא והמתן עד שיצטרך לקנות למכור שיה עושה בשעה]. ומ״מ אם אמתם אנשים הנמצאים בסכנה עכשיו, מתפללים עבורם בשבת, והכל לפי המקום והזמן והוראות גדולי הפוסקים שכלל אתר ואתר. [עיי באחרות רבנו (ח״א עמ׳ ככד) שבשעת מלחמה הורה בעל הקהלות עקב זצ״ל לומר תהילים].

ברכה על בשמים של הברלה

מי שאין לו חוש ריח כמיו שהצדו אצל חולי קורונה, או שניסתו מוחמת מחמת פקוּרִית וכדו׳ פטור מברכת בשמים שהצדו ואינו מוציא ריבים ד׳י חובתם. [מ״ב (רצו סי״ק ג) ע״פ הסי״ד והמ״א. דלא כהש״י (שם סעי ה) דפסק שיכול להוציא אחרים שאינם יודעים לבדך. מ״מ החיד״א (נוסף אומן סי יז) ספק על דעת השי״ע במקום שנחלה חולי קרוּרִית לפעמים מריח ולפעמים אינו מריח כיון שעל הרוב הוא מריח אף שיש לו קרירות נראה שבמ״ג יסמך לברך להוציא בני ביתו, ואף אם עכשיו הוא ספק מ״מ בצירוף סברת האחרות חייב שסובר שיכול לברך על הבשמים, יכול לברך. וכן פסק בבחי״ה (אותיות לד-לה). ועיי בשמעתא עמיקתא גליונות פ״ו ותכ״ט].

חובת הצלה בשבת ויו״ט

במקום חילול שבת

מצוה על כל ישראל להציל חבירו במקום פק״ו, אפילו שהדבר כרוך באיסור תורה כחילול שבת, דכתיב ״ויחי בהם״ ו״לא תעמוד על דם רעך״. [תשב״ץ (ח״ג סי לו ד״ה וגם הרמב״ד) ומ״ב (סי שכח סי״ק ד וסי״ק ה)]. ועל כן חולה שיש בו סכנה מצוה לחלל עליו שבת, והזריו, הרי זה משובח. [יומא (פד ד) ושו״ע (סי שכח סעי ג)]. ואפילו אם מתקן עמו דבר אחר כגון שפירש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים, וכן כל כיוצא בזה, הרי זה משובח. [שו״ע (שם סעי ג)].

גדר סכנה

כל שדרך רוב בני אדם לברוח מאותו ענין מחמת חשש סכנה שבו, הרי זה בכלל ספק פקוּרִית נפש. [מנח״ש (תני סי לו אות ב ד״ה ולענין). ועיי בשמעתא עמיקתא גליון קי״ן]. ופעמים אף מצב שיש בו חשש סכנה אף שעי״פ הדין מותר להכנס אליו ואין בו משום ״ונשמרתם״ (כמבואר לעיל), מ״מ עדיין דוחה את השבת. [דנהה לא מציונו שבני״א מחויב ללכת להתרפאות ממומחה גדול אף כשאפשר לו, כשיש לו רופא אחר המוכן לרפואתו, ומאיך לענין שבת מבואר בפוסקים (עיי להלן ובשמעתא עמיקתא גליון קפ״ה) שמוטר לחלל עבור הבאת רופא מומחה יותר. והיינו טעמא דכיון שהשבת נדחת מפני פק״ו הותר לחלל עבורה אפי״ צד רחוק, וגדולה מזו כתב השו״ע (סי שכח סעי ז) דכל שרגילים לעשות לחולה שיש בו סכנה בחול אע״פ שאין במניעת הדבר משום סכנה עבדין בשבת כיון שהחולי יש בו סכנה. וכעין חילוק זה מבואר בתוס׳ נדה (מד ד״ה אהו), עיישו. וכן שמענו מחשובי המורים שליט״א].

הרשע לעצמו

החושש לסכנה לעצמו בכל מיני מצבים שיש בהם צד סכנה, אף אם אין דרך העולם לחשוש עליהם, לפעמים הם בכלל סכנה כלפי עצמו, ורשאי לחלל שבת להנצל ממנה. והכל לפי הענין. [עיי בצפנת פענח (ח״א סי לט) שאדם שמדמה בעצמו בעת המהומה מפני גייס שעי״ז יהיה לו סכנה, מותר לו לעבור על איסורי שבת ולברוח אע״פ שאין בזה סכנה ממש אלא שמתיירא הוא מהסכנה, אבל לאחרים אסור לחלל שבת עבורו ובדרך זה כתי האג״מ (ח״א סי כזו ד״ה ומש״כ). ועיי בשמעתא עמיקתא גליון קצ״א].

חילול שבת ע״מ למנוע התפשטות מוגיפה

מחללין שבת ע״מ למנוע התפשטות מחלה העלולה להמית אפי״ עדיין לא היו מתים מחמתה. [חזו״א (אהלות סי כב סי״ק לב)]. וכל שדרך רוב בני אדם לברוח מאותו ענין מחמת חשש סכנה שבו, הרי זה בכלל ספק פקוּרִית נפש [כמבואר לעיל בשם מנח״ש], על כן במקום הצורך מחללין שבת ע״מ לאתר מי שעלול להדביק אחרים בנגיף כדי להכניסו בבידוד.

מי שאין הנגיף סכנה אצלו

אף במקום שכלל יחיד כשלעצמו אין סכנה, אלא שעל ידי הוראה כללית שלא לחלל שבת, עלולה להיגרם סכנה, מורין לחלל אף ליחידים (כשהשעה צריכה לכך). ועל כן אף בני״א ששכנת הנגיף אצלם רחוקה מ״מ חייבים לשמור על הכללים ואף לחלל שבת אם יש צורך הכרחי בכך ע״מ שהדבר לא יגרום סכנת חיים עקיפה לאחרים. [עיי במהר״ל דסק״ן (קו״א סי א) שהביא מתוס׳ (סנהדרין כו. ד״ה משרבו) בשם הירושלמי שיש לעבור הישדה בשביעית ע״מ שיהיה להם לשלם את החרוץ למלך, ונאמר דהוריא איסור דאוי, מ״מ משום פק״ו התירו, דאם ישאל המלך מהם לתת אה המס ולא יהיה להם ממה לפרוע ימורו בתפיסת המלך. והוכיח כאן שבמקום חשש סכ״י מתירין אף לעשירים לעבוד את הקרקע ולעבור על איסור תורה משום חשש פקוּרִית של יחידים. ועיי בה בשמעתא עמיקתא גליונות קצ״א ושכ״ט].

לענות לטלפון ע״מ לקבל הוצאות האם נושא נגיף הקורונה

המתמין לתשובה בדיקה האם נושא בנגיף, עליו לענות בטלפון אף בשבת כדי למנוע הדבקות של אחרים, לפנותו מידי ולאפשר חקירה ע״מ לבדוד את כל מי שבא עמם במגע ישיר, ומ״מ אם אפשר ע״י עכו״ם או בשינוי צריך לעשות כן. [עיי בהגה דלעיל. וכן הורה הגר״י זילברשטיין שליט״א].

להסתכן לצורך הצלה

להסתכן על מנת להציל אחרים

במקום שצריך להסתכן בגופו בשביל להצילו ממסכה גמורה, אם צריך להכנס בספק פקוּרִית, אינו חייב לסכן עצמו (וגדר ״ספק סכנה״ תלוי בכל אדם ואדם לפי מה שהוא, במקום, בזמן וכדו׳, וצריך לשקול הדברים היטב ולא לדקדק ביותר, וכבר אמרו המדקדק עצמו בטן בא ליד ידך). [רדב״ז (ח״ג סי תרכז), פתי״ש (ח״מ שם סי״ק ב ווי״ד סי קנו סי״ק טו) ומ״ב (סי שכח סי״ק יב). ואפי״ איסור יש בדבר. [פת״ש (וי״ד סי רב סי״ק א) בשי״ד אליהו (סי מג). וכ״כ הצ״ח (ח״ט סי ימה אות ג וחס״י סי ט)]. ומ״מ אם אין ספק סכנה ממש יכול להחמיר על עצמו, ולמדת חסידות יחשב לו זאת. [צ״ח (שם). ועיישו שדבר זה נוגע לענין תרומת איבר (כגון כליה) ע״מ להציל את חברו מסכנה ודאית]. וי״א שרשאי להחמיר על עצמו אף במקום שיש ספק סכנה אם בידו להציל את חברו בביורר. [אג״מ (וי״ד ח״ב סי קעד ענף ד סד״ה וי״א) ומנח״י (ח״ו סי קג)].

סכנתו רחוקה

אע״פ שבמקום ספק סכנה אין עליו להסתכן ע״מ להציל חברו, מ״מ כל זה בספק שקול, אבל אם ע״פ הרוב אין סכנה חייב להציל את חברו (ואע״פ שבסכנה לא הולכים אחר הרוב, מ״מ בנוסף לרוב יש כאן סכנה ודאית של חברו). [שבט הלוי (ח״ח סי פז)].

הברו תלמודי הכפ

י״א שאם יש שבסכנה הוא ת״ח אע״פ שגם באופן זה אין חיוב לסכן נפשו עבורו, מ״מ יש בזה מצוה ועכ״פ רשות לסכן א״ע עבורו. [צ״ח (ח״ט סי מה אות יז)]. ומ״מ אסור להיכנס בסכנה ודאית להרג אף עבור הצלת ת״ח. [אג״מ (וי״ד ח״ב סי קעד ענף ד ד״ה וי״א)].

תפקידו להציל (אנשי הצלה וכו׳)

כל זה במי שאין תפקידו להציל ולחלץ, אבל מי שתפקידו להציל ולחלץ אינו נפטר מלהציל את חברו אף במקום שיש ספק סכנה ולמצוה רבה יחשב לו. [צ״ח (ח״ט סי יז פ״ה וח״ב סי נז). ובשבט הלוי (ח״ח סי רנא אות ז) כתי שאסור לרופאים שיכולים להועיל לחולים לברוח ולהסתלק מתפקידם אע״פ שהם חולים עם מחלה מדבקת מסוכנת, רק ישמרו עצמם ככל האפשר שלא להדבק בתקנת הרפואה בעתים הללו. וי״ל דכן אנשי ביטחון חייבים אף להסתכן בספק סכנה כדי להציל חבריהם מודאי סכנה כי כך דרכה של מלחמה. ובדרך זה כתי בצ״ח (ח״ב סי יז וחס״י סי טו פ״י סי״ק גו). וכן כל כיוצא ב״ו. ויש לדון דכיון שמצניז דמפני תקוּן המדינה צורך הנהגתה יכ״פ מותר להסתכן, א״כ במקום שיש מכת מדינה מחמת מקרים של סכנה החוזרים על עצמן, ממיילא עיי התערבותם של אלו שבידם להציל יש משום תקנת המדינה ועל כן מותרים להסתכן עבור זה (ואפשר שגם חיוב יש בדבר). והכל לפי המקום והזמן. והארכנו בזה בסי״ד בגליון רל״ן].

במקום סכנה של רבים

במקום שיש משום הצלה של רבים, אם בידו הצילים, סכ״נ של רבים דוחה סכנה של יחיד. [חזו״א (וי״ד סי סט סי״ק א ד״ה ויש, וסנהדרין סי כה). וכ״כ באג״מ (וי״ד ח״ב סי קעד ענף ד ד״ה וי״א)].

המידע הרפואי והנחיות שבגליון זה הינם כללים בלבד ואינם תחליף ליעוץ רפואי והנחיות הרשויות המקומיות

